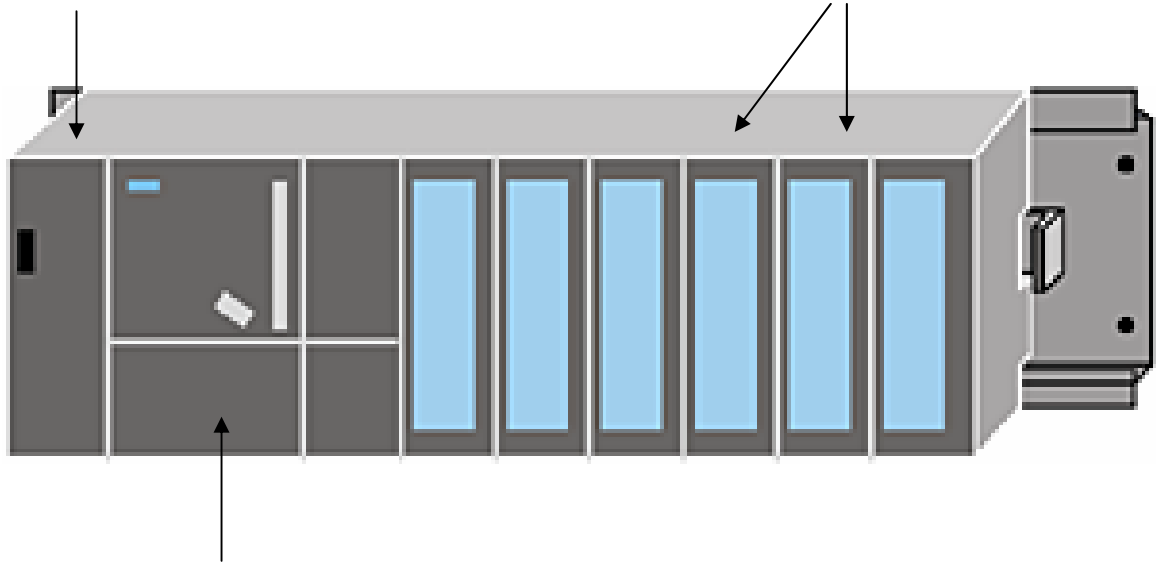

آشنایی با مبانی PLC

Power supply (PS)

I/O Cards

Central processing unit (CPU)

فهرست مطالب

فصل اول : تاریخچه PLC و تحولات آن ۱-۱

- ۱-۱ تاریخچه PLC (۱-۱)
- ۱-۲ سازندگان مطرح PLC (۱-۲)
- ۱-۳ کنترل رله - کنتاکتوری (۱-۳)
- ۱-۴ مزایای PLC نسبت به سیستم رله - کنتاکتوری (۱-۴)

فصل دوم : معرفی PLC و اجزای آن ۲-۱

- ۲-۱ تعریف PLC (۲-۱)
- ۲-۲ اجزاء تشکیل دهنده یک PLC (۲-۲)
- ۲-۲-۱ منبع تغذیه PS (Power Supply) (۲-۲-۱)
- ۲-۲-۲ واحد پردازش مرکزی CPU (Central Processing Unit) (۲-۲-۲)
- ۲-۲-۳ واحدهای ورودی و خروجی (I/O Units) (۲-۲-۳)
- ۲-۲-۴ واحد حافظه (Memory Unit) (۲-۲-۴)
- ۲-۳ انواع PLC (۲-۳)
- ۲-۳-۱ PLC یکپارچه (۲-۳-۱)
- ۲-۳-۲ PLC ماژولار (۲-۳-۲)

فصل سوم: ورودی ها و خروجی های PLC ۳-۱

- ۳-۱ تعریف ورودی ها و خروجی های PLC (۳-۱)
- ۳-۲ تعریف سیگنال دیجیتال (۳-۲)
- ۳-۳ تعریف سیگنال آنالوگ (۳-۳)
- ۳-۴ تعریف ورودی و خروجی دیجیتال (۳-۴)
- ۳-۴-۱ ورودی دیجیتال (۳-۴-۱)
- ۳-۴-۲ خروجی دیجیتال (۳-۴-۲)

۳-۵	تعریف ورودی و خروجی آنالوگ	۳-۱۲
۳-۵-۱	ورودی آنالوگ	۳-۱۲
۳-۵-۲	خروجی آنالوگ	۳-۱۶
۳-۶	کارتهای ورودی و خروجی	۳-۱۸
۳-۷	تبدیلات آنالوگ ها	۳-۱۹
۳-۸	آدرس دهی ورودی خروجی ها	۳-۲۰

فصل چهارم: برنامه نویسی PLC ۴-۱

۴-۱	سیستم عدد نویسی	۴-۱
۴-۱-۱	سیستم اعشاری (ده دهی)	۴-۲
۴-۱-۲	سیستم باینری (دو دویی)	۴-۳
۴-۱-۲-۱	تبدیل عدد در سیستم باینری به صورت اعشاری	۴-۴
۴-۱-۲-۲	تعریف بیت (Bit) ، بایت (Byte) ، کلمه (word)	۴-۷
۴-۱-۲-۳	منطق صفر و یک	۴-۸
۴-۱-۳	سیستم BCD (Binary Coded Decimal)	۴-۹
۴-۱-۴	سیستم مبنای ۱۶ (HEX)	۴-۱۰
۴-۱-۴-۱	تبدیل عدد در سیستم اعشاری به صورت HEX	۴-۱۱
۴-۱-۴-۲	تبدیل عدد در سیستم HEX اعشاری به صورت اعشاری ..	۴-۱۲
۴-۲	اجرای متناوب و چرخشی برنامه	۴-۱۴
۴-۳	ساختار برنامه Program Structure	۴-۱۵

فصل پنجم: مرجع استاندارد برنامه نویسی IEC-61131- ۵-۱

۵-۱	Ladder Diagram	۵-۴
۵-۲	مدل Sequential Function Chart یا (SFC)	۵-۵
۵-۳	مدل Function Block Diagram (FBD)	۵-۸

۵-۹		مدل (ST) Structured Text	۵-۴
۵-۱۰		مزایای مدل Structured Text	۵-۴-۱
۵-۱۰		دستورات اصلی زبان ST	۵-۴-۲
۵-۱۵		مدل (IL) Instruction	۵-۵

فصل ششم: اجزای برنامه نویسی PLC ۶-۱

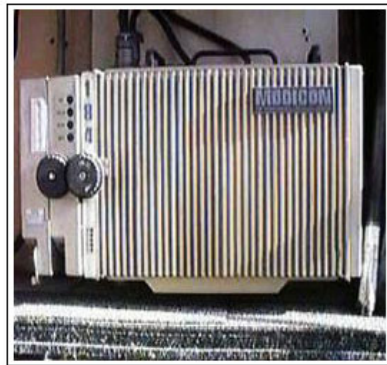
۶-۱		دستورالعمل ها	۶-۱
۶-۲		AND	۶-۱-۱
۶-۳		OR	۶-۱-۲
۶-۴		NOT	۶-۱-۳
۶-۵		SET	۶-۱-۴
۶-۶		RESET	۶-۱-۵
۶-۷		مبدل ها (Converter) و مقایسه گر ها (Comparators)	۶-۲
۶-۸		زمان سنج ها (Timers)	۶-۳
۶-۱۰		Pulse Timer	۶-۳-۱
۶-۱۱		ON-Delay Timer	۶-۳-۲
۶-۱۲		OFF-Delay Timer	۶-۳-۳
۶-۱۳		شمارنده (Counters)	۶-۴
۶-۱۴		UP Counter	۶-۴-۱
۶-۱۵		DOWN Counter	۶-۴-۲

فصل اول

تاریخچه PLC و تحولات آن

(۱-۱) تاریخچه PLC :

PLC ها تاریخچه کوتاهی دارند و از تولد اولین آنها عمر چندانی نمی گذرد . اولین PLC ها در دهه ۷۰ برای استفاده در صنایع اتوموبیل سازی طراحی شدند. نخستین بار کنترلرهای برنامه پذیر توسط شرکت Modicon در سال ۱۹۶۸ به در صنعت معرفی شدند که با هدف جایگزینی رله های مکانیکی از آنها استفاده می شد.

اولین PLC، مدل MODICON 084
در سال ۱۹۶۹ اختراع شد.
اولین PLC موفق به طور عملی،
مدل Modicon 184 در سال
۱۹۷۳ به صنعت عرضه شد.

در ابتدا ترغیب کردن صنعتگران به استفاده از PLC کار چندان ساده ای نبود چون به راحتی قانع نمی شدند که یک مجموعه کوچک از قطعات الکترونیکی به همراه چند خط برنامه بتواند وظایف ۴۰ - ۵۰ تابلوی متشکل از مدارات رله - کنتاکتوری را انجام دهد. اما استفاده از PLC با توجه به مزایایی که داشت به تدریج رایج شد و سازندگان متعددی نیز در این رشته پدیدار شدند. با پیشرفت علم الکترونیک PLC ها نیز از قابلیت های بهتر و بیشتری برخوردار شدند و در صنایع مختلف به کار گرفته شدند. هم اکنون بیش از میلیونها PLC در سراسر دنیا در حال کار هستند و روز به روز نیز به تعداد آنها افزوده می شود.

۱-۲) سازندگان مطرح PLC :

در حال حاضر شرکت های زیادی در اکثر کشورهای توسعه یافته تولید کننده PLC و قطعات مربوطه هستند. در اینجا به نام چند سازنده که از اعتبار و معروفیت جهانی و معروفیت جهانی برخوردارند اشاره می شود:

- Siemens
- Omron
- Modicon
- GE Fanuc
- Allen-Bradley

شرکت آلمانی Siemens سازنده PLC های سری S5 و S7

شرکت آمریکایی Allen-Bradely سازنده PLC های سری Control Logix

شرکت ژاپنی OMRON سازنده PLC های سری SYSMAC

OMRON®

شرکت آمریکایی Modicon سازنده PLC های سری Quantum

MODICON
Schneider Electric

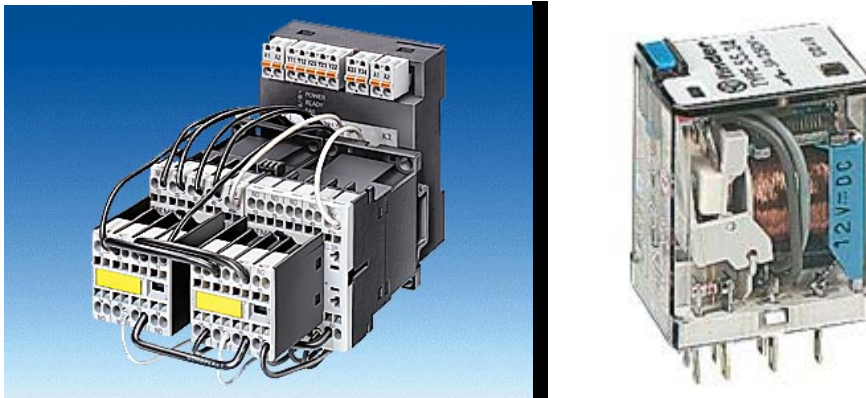

شرکت آمریکایی GE Fanuc سازنده PLC های سری 90 Series GE

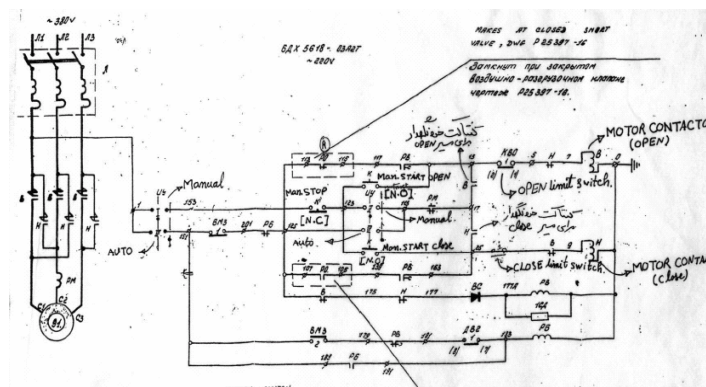

۳-۱) کنترل رله - کنتاکتوری:

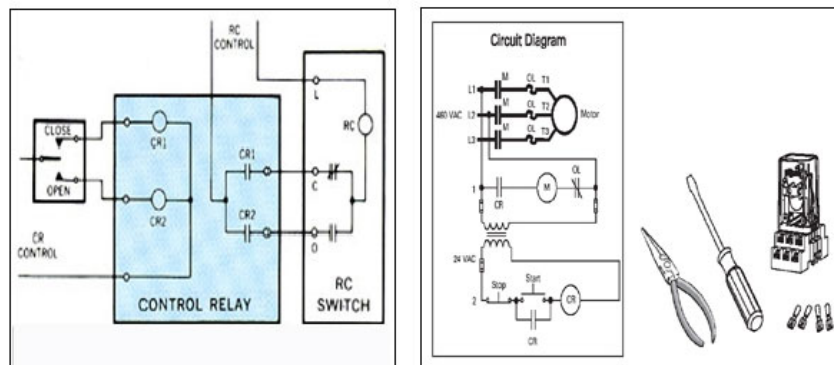
تا قبل از به کار گیری تکنولوژی PLC ها سیستم های کنترل با استفاده از ترکیبات رله و کنتاکتوری پیاده سازی می شدند (مدل Hard-Wired).

در این مدل ابتدا می بایست نقشه های کلیه مدارات کنترلی طراحی شود.

سپس رله کنتاکتورها و سایر قطعات الکتریکی مورد نیاز انتخاب و نصب شوند و سپس ارتباطات لازم با سیم بین قطعات انجام شود. این روش در مقایسه با استفاده از PLC دارای معایب زیادی می باشد که مهمترین آن عدم انعطاف پذیری نسبت به اصلاحات است . یعنی در صورت نیاز به تغییر در منطق کارکرد ، باز و بسته کردن سیم ها و جابجایی قطعات الکتریکی اجتناب ناپذیر است . در صورتی که این عمل در PLC تنها با تغییر نرم افزاری در کد برنامه انجام می شود.

۴-۱) مزایای PLC نسبت به سیستم رله - کنتاکتوری :

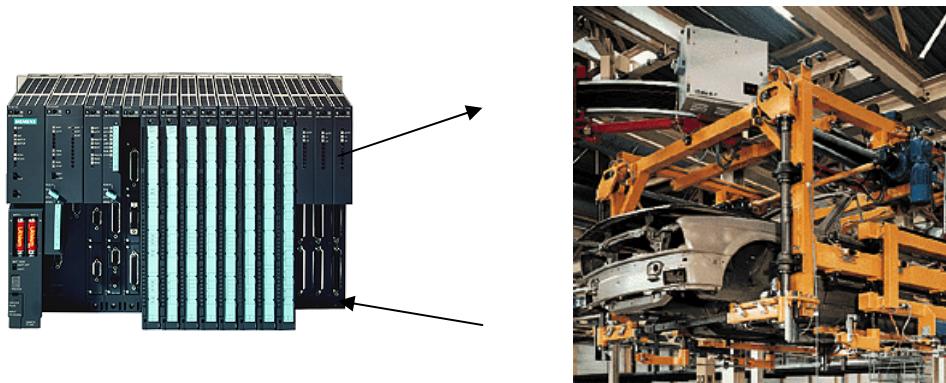
- تغییر منطق کارکرد PLC بسیار ساده تر و سریعتر (به شکل نرم افزاری) انجام می شود.
- PLC ها جای بسیار کمتری اشغال می کند.
- اکثر PLC ها دارای واحدهای عیبیابی (Diagnostic) هستند و در صورت توقف عملیات علت خطا یا اشکال در برنامه را نشان می دهند.
- برای تکثیر سیستم کنترل مبنی بر PLC کافی است تنها برنامه آن کپی شود.
- قابلیت عمر بالاتری دارند (عاری از اشکالات مکانیکی رایج در رله - کنتاکتورها هستند) .

فصل دوم

معرفی PLC و اجزای آن

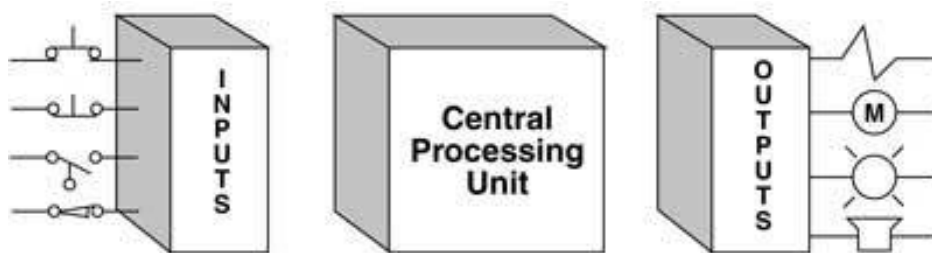
۲-۱) تعریف PLC

PLC ها یک نوع کنترل کننده منطقی (Logical) از خانواده کامپیوترها هستند که برای کاربردهای صنعتی طراحی و ساخته شده اند. از PLC ها برای انجام خودکار عملیات در کارخانجات تولیدی استفاده می شود .

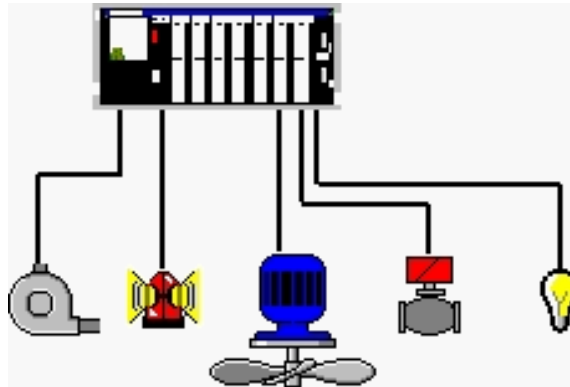
شکل ۲-۱ : نمونه ای از کاربرد PLC در صنعت

کار عمده و اصلی یک PLC، گرفتن اطلاعات از واحد تحت کنترل به عنوان ورودی سیستم، تصمیم گیری با توجه به مقادیر ورودی ها و برنامه ایی که در آن تعبیه شده و در نهایت ایجاد خروجی ها و ارسال آنها به سخت افزارهای میانی جهت هدایت ماشینهای تحت کنترل می باشد.

شکل ۲-۲: واحدهای اصلی PLC

برنامه درون PLC، مجموعه ایی از دستور العمل هایی است که کاربر آنها را متناسب با نحوه عملکرد مکانیسم و فرایند موجود ایجاد کرده و در درون حافظه PLC قرار می دهد. وقتی برنامه اجرا می شود، PLC سیستم را بر اساس مشخصات فرایند مورد نظر، راه می برد.

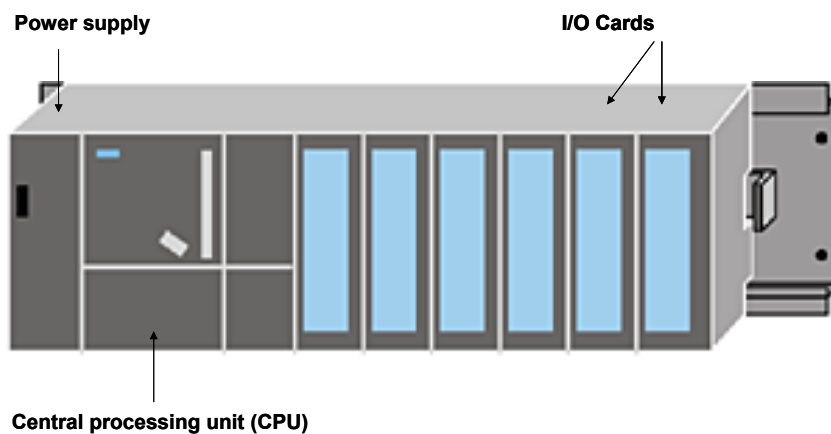
شکل ۲-۳ : شماتیک PLC همراه با اتصالات آن به تجهیزات درون سایت

(ورودی ها و خروجی ها)

۲-۲) اجزاء تشکیل دهنده یک PLC

برای انجام عملیات کنترلی، تمامی PLC ها دارای مجموعه ای از سخت افزارهای گوناگون هستند که هر یک وظیفه مشخصی را انجام می دهند. در این قسمت به معرفی این المان ها پرداخته می شود. این المان ها که به شرح زیر می باشند، در تمامی PLC ها وجود دارند.

- منبع تغذیه
- CPU
- کارت های ورودی / خروجی

شکل ۲-۴: نمایش شماتیک سخت افزار PLC

۲-۲-۱) منبع تغذیه PS (Power Supply) :

منبع تغذیه ، برای برق رسانی به تمام قطعات سیستم به کار می رود و مقادیر معمول آن ۲۴ ولت مستقیم ، ۱۱۰ ولت متناوب و ۲۳۰ ولت متناوب است. بنابر این ، کاربر باید پیش از خرید PLC ، امکان تغذیه PLC را بررسی کند.

شکل ۵-۲ : نمونه ای از یک ماژول منبع تغذیه (PS)

منابع تغذیه مورد استفاده در PLC معمولاً از نوع Switching Power Supply با خروجی بسیار دقیق هستند. قبل از خرید منبع تغذیه بهتر است مصرف جریان کلیه کارت های PLC محاسبه و سپس Power Supply با جریان دهی بالاتری تهیه شود.

۲-۲-۲) واحد پردازش مرکزی CPU (Central Processing Unit) :

CPU ، مغز PLC است ، یعنی دستگاهی که تمام عملکرد ها را با ترتیبی درست کنترل می کند . اما باید توجه داشت که CPU هوشمند نیست و خودش فکر نمی کند بلکه فقط از مجموعه دستور العمل هایی که در حافظه آن قرار می گیرد ، تبعیت می کند . CPU ها بر اساس مقدار حافظه و سرعتی که دارند و همچنین تعداد ورودی و خروجی هایی که می پذیرند ، دسته بندی می شوند.

شکل ۶-۲ : نمونه ای از یک ماژول CPU

معمولا روی بدنه CPU تعدادی LED وجود دارد که وضعیت جاری آن را نشان می دهند.

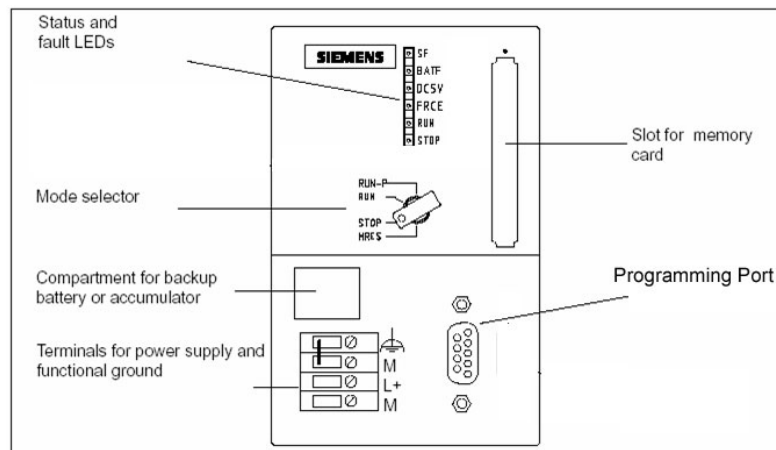
تعداد و معنی این LED ها در PLC های گوناگون متفاوت است.

یک PLC به طور کلی دارای سه وضعیت کاری زیر است:

- Stop : برنامه درون PLC اجرا نمی شود و خروجی ها غیر فعال هستند.
- Run : برنامه دورن PLC اجرا می شود و خروجی ها فعال هستند.
- Fault : به دلیل بروز اشکالی ، اجرای برنامه متوقف شده و PLC به وضعیت Stop رفته است.

همچنین یک Selector نیز وجود دارد که به وسیله آن می توان وضعیت کاری PLC را

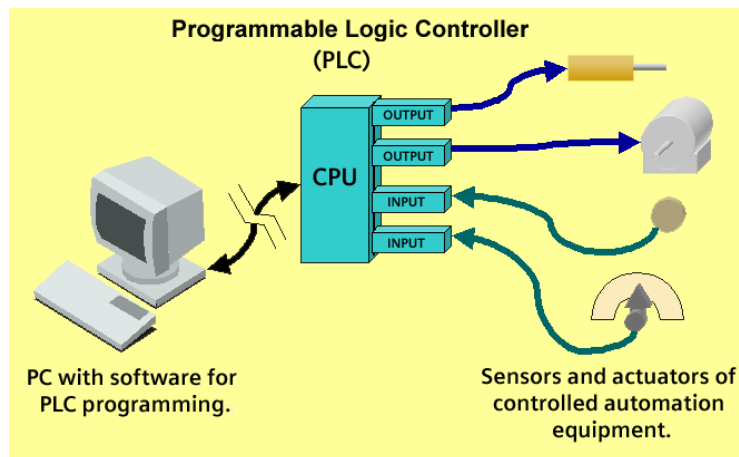
انتخاب کرد. یعنی به حالت Stop یا Run تغییر وضعیت داد و یا در صورت لزوم حافظه PLC را reset کرد.

شکل ۲-۷ : جزئیات یک ماژول CPU

۲-۲-۳) واحدهای ورودی و خروجی (I/O Units) :

سیگنالها و پیغامهایی که در واحد تحت کنترل هستند توسط کارت های ورودی و خروجی با CPU در ارتباط هستند. کارت های ورودی و خروجی بر اساس مدارات درون خود با سیگنالها و بوسیله باس داخلی با CPU در ارتباط می باشند.

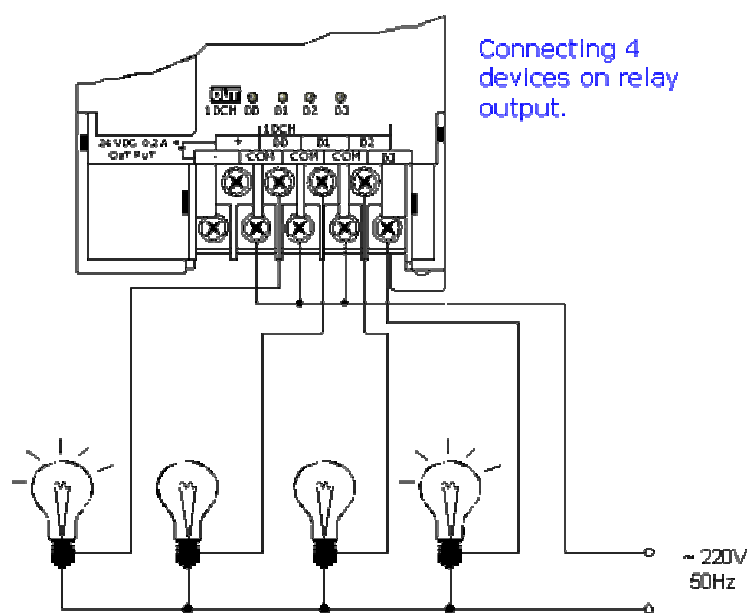
شکل ۲-۸: شماتیک تجهیزات ورودی و خروجی همراه با اتصالات آن به PLC

وظیفه اصلی کارت ورودی ، دریافت سیگنالهای مختلف از سایت و تغییر شکل آنها به صورتی است که قابل استفاده برای CPU بر اساس این وقایع و برنامه ایی که از پیش در آن وجود دارد ، تصمیم گیری کرده و نتایج خروجی را تولید می کند.

وظیفه خروجی ها مهیا کردن این نتایج بصورت قابل ارائه به سایت می باشد.

شکل ۲-۹: نمونه ای از یک ماژول I/O

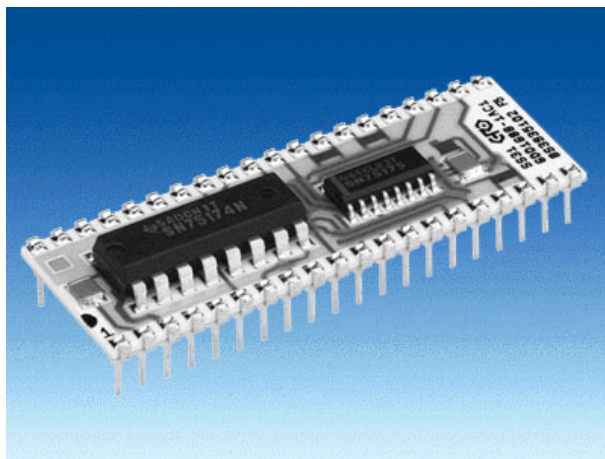
شکل ۲-۱۰: نمایش اتصالات یک ماژول خروجی به لامپها

۴-۲-۲) واحد حافظه (Memory Unit) :

جهت نگهداری دستورالعملها ، برنامه و تصاویر تعریف شده ، PLC نیاز به حافظه دارد. انواع

مختلفی از حافظه در PLC بکار می روند :

- ROM
- RAM
- EPROM

شکل ۱۱-۲ : نمونه ای از درون یک ماژول حافظه

حافظه ها سایزها و ظرفیتهای متفاوتی دارند ، مثلا ۴K ، ۸K ، ۲ M ، در ذیل به

بررسی چند نوع مختلف از حافظه ها می پردازیم :

الف (حافظه فقط خواندنی ROM :

ROM را سازنده برنامه نویسی می کند و حافظه دائمی و غیر فراری است که برنامه و داده

های سیستم عامل در آن ذخیره می شود.

ب (حافظه با دستیابی تصادفی RAM :

RAM ها ، حافظه هایی خواندنی و نوشتنی و فرار هستند که کاربر می تواند برنامه را درون

آنها بنویسد و از روی آنها اجرا کند اما اطلاعات درون آنها با قطع شدن تغذیه شان از بین رفته و

پاک می شود.

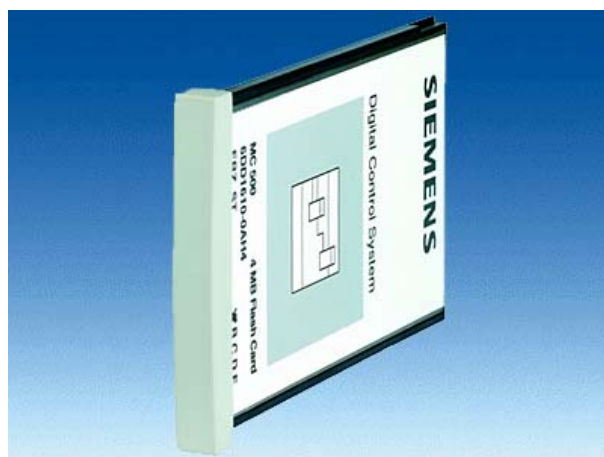
داده های درون این حافظه انعطاف پذیر را می توان حین کار با PLC نیز اصلاح ذخیره نمود.

ج (حافظه فقط خواندنی ، برنامه پذیر قابل پاک شدن با برق EEPROM :

EEPROM ها مشابه ROM است . فرمت EEPROM را می توان با پالسهای الکتریکی

پاک کرد ، اما نوشتن داده در آن ، در مقایسه با RAM ، وقت بیشتری می گیرد . معمولا

از EEPROM به عنوان حافظه پشتیبان استفاده می کنند.

شکل ۱۲-۲ : نمونه ای از یک ماژول حافظه

۲-۳) انواع PLC

PLC ها از لحاظ سخت افزاری به دو گونه کلی در دسترس می باشند :

- یکپارچه
- ماژولار

۲-۳-۱) PLC یکپارچه :

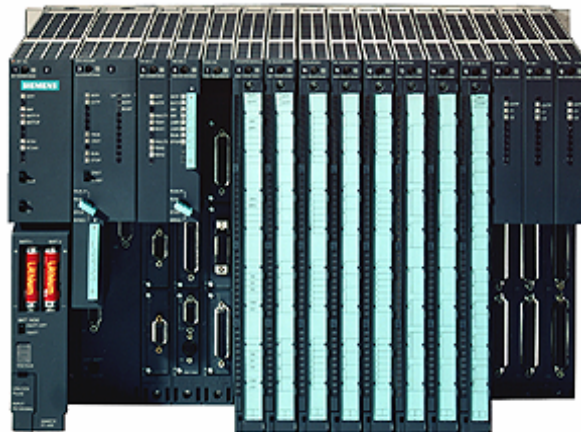
PLC یکپارچه خود کفاست . یعنی سخت افزار آن ، منبع تغذیه ، CPU و تعداد محدودی ورودی و خروجی را بصورت یک بسته یکپارچه شامل می شود. این نوع PLC مختصرتر ، ساده تر و ارزانتر و دارای عملکردی محدودتر از گونه دیگر می باشد و از آن برای کنترل کردن نقاله های کوچک ، ماشین های تراش، پرس های ضربه ایی، سیستم های کنترل هیدرولیکی و بادی ، می توان استفاده نمود.

شکل ۲-۱۳ : چند نمونه از PLC های یکپارچه

۲-۳-۲) PLC ماژولار :

PLC ماژولار از کنار هم قرار گرفتن ماژولهای مختلف ، مانند : ماژول منبع تغذیه، ماژول CPU، ماژولهای ورودی، ماژولهای خروجی، کارت های شبکه ساخته می شوند.

شکل ۲-۱۴ : نمونه ای از PLC های ماژولار

به علت اینکه در طراحی سیستم کنترل بر اساس این PLC می توان انواع مختلف و تعداد متفاوتی از ماژولها را کنار هم قرار داد ، این سیستم قابلیت انعطاف بیشتری دارد و می توان آن را برای کاربردهای خاص ، مانند سیستم ها کنترل خود کار ماشین ها و کنترل فرایند ، طراحی نمود .

همچنین PLC های ماژولار تعداد ورودی ها و خروجی های بیشتری دارند و قابل توسعه دادن (Expansion) هستند. در نتیجه می توان آنها را به راحتی برای کار در سیستم های بزرگتر ، با اعمال تغییراتی، استفاده نمود.

فصل سوم

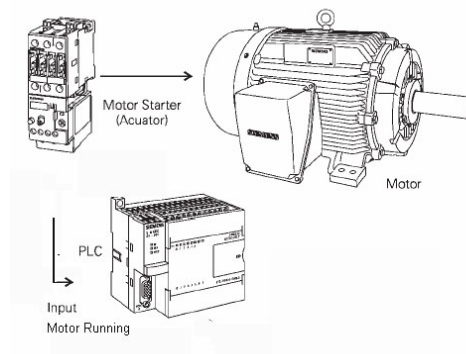
ورودی ها و خروجی های PLC

۳-۱) تعریف ورودی ها و خروجی های PLC :

برای کنترل کردن سیستمی توسط PLC لازم است که اتفاقاتی که در سیستم روی میدهد به اطلاع PLC برسد تا PLC با بررسی آنها و اجرای منطقی که برایش تعریف شده ، فرامین لازم جهت کنترل سیستم را صادر کند .

ماشین ها و ابزار هایی که در سیستم وجود دارند ، وضعیت های خود و یا اتفاقاتی را که رخ میدهد توسط سیگنالهای الکتریکی بیان می کنند ، که این سیگنالها بنا به نوع آن ماشین و یا اتفاق ، ماهیت های متفاوتی دارند .

مثلا موتوری که در حالت کار کردن است ، یک ولتاژ ۲۴ ولتی را طریق یکی از کنتاکت رله هایش منتقل می کند و چنانچه متوقف باشد، دیگری ولتاژی را منتقل نمی کند . بنابراین دریافت ولتاژ ۲۴ ولت از آن کنتاکت را می توان نشانه کارکردن موتور و عدم دریافت آن را نشانه متوقف بودن آن موتور دانست .

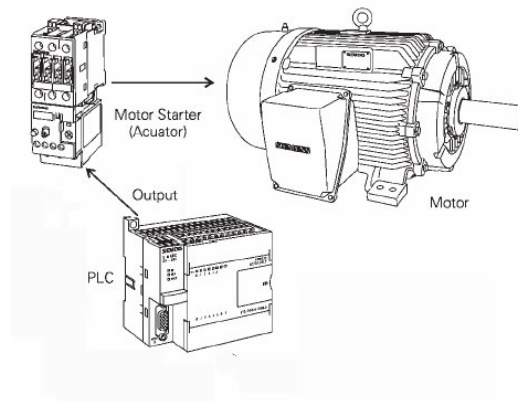
شکل ۱-۳ :: نمونه ای از ارتباطات ماشینها و ابزارها با ورودی های PLC

برای تصمیم گیری درباره وضعیت این موتور می بایست این سیگنال را که یکی از سیگنالهای موتور است به PLC اعمال نمود . برای اینکار احتیاج به یک کانال ورودی می باشد . این ورودی باید قابلیت دریافت ۲۴ و صفر ولت واداشته باشد و از آنجائیکه PLC از مدارات منطقی تشکیل شده اند و با سیگنالهای دیجیتال (منطق صفر و یک) سرو کار دارند، سخت افزار ورودی پس از دریافت این ولتاژ می بایست آن را به منطق صفر و یا یک تبدیل کند .

پس بطور خلاصه می توان گفت کار کردن موتور برای PLC ، با یک بودن ورودی مربوطه و متوقف بودن آن با صفر بودن آن ورودی بیان می شود.

اگر ولتاژی روی رله موتور اعمال شود ، موتور را وادار به کار کردن می کند و قطع این ولتاژ باعث توقف کار موتور خواهد شد. بنابراین چنانچه بعد از بررسی وضعیت ها و اجرای برنامه ، مقرر شد تا موتور از طریق PLC فرمان حرکت را بگیرد منطق یک ایجاد شده توسط برنامه ، به یک کانال خروجی که آن را به ولتاژ مورد نظر تبدیل می کند ، داده می شود. اگر آن کانال خروجی را به

رله مربوط به موتور متصل کنیم ، موتور فرمان شروع کار کردن را دریافت خواهد کرد، در غیر اینصورت (اعمال منطق صفر به خروجی) موتور فرمان توقف را می گیرد.

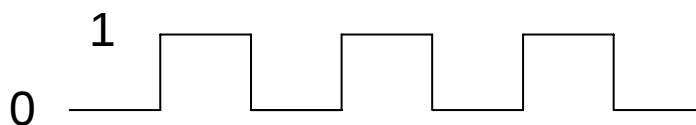
شکل ۲-۳: نمونه ای از ارتباطات ماشینها و ابزارها با خروجی های PLC

نتیجا ، عملکرد خروجی ، تبدیل مقادیر ایجاد شده توسط برنامه به سیگنال الکتریکی مورد نیاز سیستم جهت ارسال فرمان به موتور می باشد. با مثال فوق با نحوه عملکرد ورودی ها ، خروجی ها و نقش سیگنالها آشنا شدید. البته در این مثال سیگنالها همگی دیجیتال بودند. سیگنالهای ورودی و یا خروجی می توانند به صورت دیجیتال و یا آنالوگ باشند.

۳-۲) تعریف سیگنال دیجیتال:

سیگنالی است که تنها دو وضعیت داشته باشد. مثلاً اگر ولتاژ باشد تنها دو مقدار ۰ و ۲۴ ولت را شامل شود. که در این صورت یکی از آنها نماینده منطق صفر و دیگری نماینده منطق یک خواهد بود.

تمام وضعیت های دو حالت با سیگنال دیجیتال مشخص می شوند. مثل خاموش / روشن بودن یک موتور یا باز / بسته بودن یک شیر برقی.

شکل ۳-۳: نمونه ای از یک سیگنال دیجیتال

۳-۳) تعریف سیگنال آنالوگ:

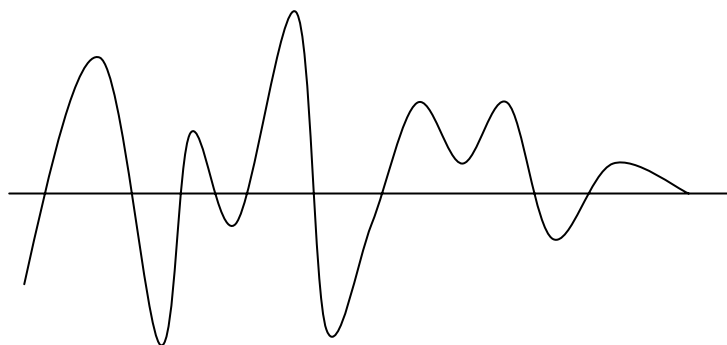
سیگنالی است که چندین وضعیت را در یک رنج تغییر سیگنال شامل می شود. مثلا چنانچه

سیگنال آنالوگ در رنج ۴ تا ۲۰ میلی آمپر باشد، ممکن است تصاویر در این حد را داشته باشد.

سیگنال دیجیتال عمدتاً در وضعیتهای دو گانه مانند OFF-ON , Stop – Start ,

کاربرد دارد، در حالیکه سیگنالهای آنالوگ حاوی مقداری هستند مثلاً دمای از ۰ تا ۵۰ درجه ، فشار

۴ تا ۲۰ میلی بار ،

شکل ۳-۴: نمونه ای از یک سیگنال آنالوگ

۳-۴) تعریف ورودی و خروجی دیجیتال:

۳-۴-۱) ورودی دیجیتال :

ورودی های دیجیتال ، سیگنال های دیجیتالی هستند که از محیط بیرون توسط سخت افزاری

یه نام کارت ورودی دیجیتال در PLC دریافت می شوند.

سیگنال های دریافتی از المان های زیر ورودی دیجیتال محسوب می شوند:

- کنتاکت های رله ها
- Limit Switch ها
- Push Button ها
- Proximity Switch ها
- Process Switch ها

الف (کنتاکت های رله ها :

برای اطلاع از وضعیت کاری المان هایی نظیر پمپ ها، موتورها و شیرهای برقی

شکل ۵- 3 :: نمونه ای از یک کنتاکت رله

ب (Limit Switch ها :

برای آگاهی از رسیدن یک وسیله مکانیکی متحرک به ابتدا / انتهای مسیر حرکت خود

شکل ۶- 3 :: نمونه هایی از Limit Switch ها

ج (Push Button ها :

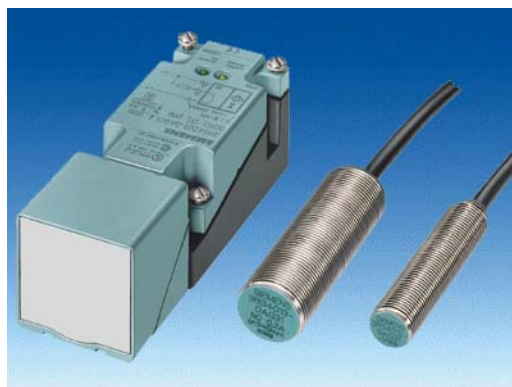
برای ارسال فرمان start / stop یا on / off

شکل ۷-۳ : نمونه هایی از Push Button ها

د (Proximity Switch ها :

برای حس کردن نزدیکی یک جسم فلزی متحرک

شکل ۸-۳ : نمونه هایی از Proximity Switch ها

ه) Process Switch ها :

برای اطلاع از رسیدن یک کمیت فیزیکی به حد بالا یا پایین خود. نظیر دما، فشار، سطح و فلو

شکل ۹- ۳ : نمونه هایی از Process Switch ها

۲-۴-۳) خروجی دیجیتال :

خروجی های دیجیتال سیگنال های دیجیتالی هستند که از PLC توسط سخت افزاری به نام کارت خروجی دیجیتال به محیط بیرون منتقل می شوند.

موارد زیر نمونه هایی از خروجی دیجیتال هستند:

- تحریک کردن بوبین یک رله
- روشن / خاموش کردن چراغ سیگنال ها

الف) تحریک کردن بوبین یک رله :

برای بستن یک کنتاکت و فرمان دادن به یک کنتاکتور جهت خاموش / روشن کردن

پمپ ها و موتورها

شکل ۱۰-۳ : نمونه ای از تحریک کردن بوبین یک رله

ب) روشن / خاموش کردن چراغ سیگنال ها :

برای نمایش وضعیت on / off پمپ ها و موتورها یا باز و بسته بودن شیرهای برقی و نیز

آلارم دادن (از طریق خاموش / روشن شدن)

شکل ۱۱-۳ : نمونه ای از چراغهای سیگنال

مثلا وضعیت روشن یا خاموش بودن یک موتور ، خروجی های دیجیتال ، فرامین دو حالت را

از PLC به سایت منتقل می کنند. از آنجائیکه دو وضعیت را می توان توسط یک تک بیت نمایش

داد. آدرس دهی ورودی ها و خروجی های دیجیتال بصورت یک بیتی می باشد.

۳-۵) تعریف ورودی و خروجی آنالوگ :

۳-۵-۱) ورودی آنالوگ :

ورودی های آنالوگ ، سیگنال های آنالوگی هستند که از محیط بیرون توسط سخت افزاری به نام کارت ورودی آنالوگ در PLC دریافت می شوند. در کارت ورودی آنالوگ ، عمل تبدیل آنالوگ به دیجیتال صورت می گیرد

سیگنال های دریافتی از المان های زیر ورودی آنالوگ محسوب می شوند:

- Temperature Instrument
- Pressure Instrument
- Level Instrument
- Flow Instrument
- Load Cell

الف (Temperature Instrument : تجهیز اندازه گیری دما

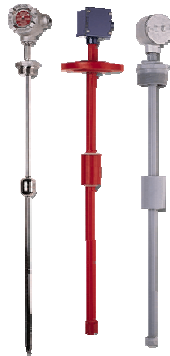
شکل ۱۲- 3 : نمونه های از Temperature Instrument

ب (Pressure Instrument : تجهیز اندازه گیری فشار

شکل ۱۳ - 3 : نمونه های از Pressure Instrument

ج (Level Instrument : تجهیز اندازه گیری سطح

شکل ۱۴ - ۳ : نمونه های از Level Instrument

د (Flow Instrument : تجهیز اندازه گیری فلو

شکل ۱۵ - ۳ : نمونه های از Flow Instrument

ه (Load Cell : تجهیز اندازه گیری وزن

شکل ۱۶ - ۳ : نمونه ای از Load Cell

مثلا برای استفاده از درجه حرارت یک مخزن سیگنال آنالوگی که در رنج ۰ تا ۱۰ ولت است و متناظرا دمای ۰ تا ۷۰ درجه را نشان می دهد از سنسور دمای مخزن بصورت ورودی آنالوگ به PLC داده می شود. و PLC جهت استفاده از آن در برنامه نویسی ، معادل عددی آن را که توسط ورودی آنالوگ ایجاد شده ، را بکار می برد.

۲-۵-۳) خروجی آنالوگ :

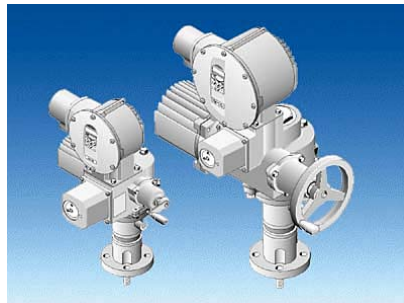
خروجی های آنالوگ سیگنال های آنالوگ ی هستند که از PLC توسط سخت افزاری به نام کارت خروجی آنالوگ به محیط بیرون منتقل می شوند. در کارت خروجی آنالوگ ، عمل تبدیل دیجیتال به آنالوگ صورت می گیرد.

موارد زیر نمونه هایی از خروجی آنالوگ هستند:

- سیگنال ارسالی به کنترل ولوها
- نمایشگرها

الف) سیگنال ارسالی به کنترل ولوها :

برای تنظیم آنها روی درصد باز/ بسته بودن مناسب

شکل ۱۷ - ۳ :: نمونه های از کنترل ولوها

ب) نمایشگرها :

برای نشان دادن مقدار یک کمیت به صورت دیجیتالی یا عقربه ای

شکل ۱۸ - ۳ : : نمونه های از نمایشگرها

۳-۶) کارتهای ورودی و خروجی :

برای دریافت و ارسال سیگنال های آنالوگ و دیجیتال از سخت افزاری به نام کارت I/O استفاده می شود. شکل و مشخصات کارت ها در اکثر PLC ها شبیه هم است. هر سازنده بسته به نوع سیگنال ممکن است کارت های متنوعی را عرضه کرده باشد. مثال زیر نحوه نامگذاری کارت ها را در PLC های زیمنس نشان می دهد.

✓ 32 DI (کارت ورودی دیجیتال با ۳۲ کانال)

✓ DO 16 (کارت خروجی دیجیتال با ۱۶ کانال)

✓ AI 8 (کارت ورودی آنالوگ با ۸ کانال)

✓ AO 4 (کارت خروجی آنالوگ با ۴ کانال)

شکل ۱۹ - ۳ : نمونه های از کارتهای ورودی و خروجی PLC زیمنس

۷-۳) تبدیلات آنالوگ ها :

هر PLC مشخصه ایی دارد که بر اساس آن تبدیل آنالوگ به دیجیتال و بر عکس را انجام می دهد ، مثلا ممکن است در PLC معادل باینری سیگنالهای آنالوگ را در یک Word (۱۶ بیت) قرار دهند. بدین ترتیب مقدار آنالوگ تبدیل شده صفر تا ۶۵۵۳۶ می تواند باشد. در بعضی PLC ها مقادیر آنالوگ به عددی بین صفر تا ۱۰۰۰۰ تبدیل می شوند.

۸-۳) آدرس دهی ورودی خروجی ها:

به منظور مشخص شدن سیگنالهای ورودی و یا خروجی PLC به هریک از آنها آدرس منحصر به فردی اختصاص داده می شود و در کاربرد برنامه نویسی از آن آدرسها استفاده می شود. معمولاً در PLC ها نحوه نمایش آدرس دهی ورودی و خروجی ها دیجیتال و آنالوگ با هم متفاوتند .

مثلاً در PLC های ساخت زیمنس سری S7 از حرف I برای نمایش ورودی ها و از حرف Q برای نمایش خروجی ها استفاده می شود.

❖ مثال : از نحوه آدرس دهی کارت های I/O در PLC های زیمنس:

I4.1 : آدرس یکی از کانالهای ورودی دیجیتال

Q5.3 : آدرس یکی از کانالهای خروجی دیجیتال

IW255 : آدرس یکی از کانالهای ورودی آنالوگ

QW267 : آدرس یکی از کانالهای خروجی آنالوگ

فصل چهارم

برنامه نویسی PLC

برای اینکه سیستمی را بتوان توسط PLC کنترل نمود ، می بایست کارهای کنترلی مورد نظر آن را بصورت دستورات برنامه نویسی در CPU و حافظه آن ایجاد کنیم تا PLC با اجرای کلیه آن دستور العمل ها ، با ترتیب صحیح وظیفه خود را به انجام برساند.

برای نوشتن دستور العمل ها در PLC می بایست با روش برنامه نویسی ، نحوه استفاده از ورودی ها ، تبدیل آنها ، ساختمان اصلی برنامه ، روش اجرای آن ، آشنا بود.

۴-۱) سیستم عدد نویسی:

از آنجائیکه PLC ساختاری مانند کامپیوتر دارد ، اطلاعات را بصورت وضعیت روشن و خاموش (یک و صفر) ، متناسب با رقم های باینری (بیت ها) نگهداری می کند. در بعضی موارد اطلاعات ذخیره شده در بیت ها بصورت تکی و گاهی بصورت تعدادی از بیت ها برای نشان دادن یک مقدار عددی بکار می روند . سیستم های عدد نویسی متعددی وجود دارند. در تمامی سیستم های عدد نویسی سه شاخص ارقام ، پایه و اوزان وجود دارد . بنابراین در هر سیستم اعداد با توجه به روشهای آن به فرمی خاص نشان و داده می شوند.

۴-۱-۱) سیستم اعشاری (ده دهی) :

سیستم اعشاری ، سیستم عدد نویسی ایی است که روزانه و بطور معمول ما از آن استفاده

میکنیم ، شاخص های نام برده شده ، در عدد نویسی اعشاری عبارتند از :

- ارقام : ۰،۱،۲،۳،۴،۵،۶،۷،۸،۹
- پایه : ۱۰
- اوزان : توانهای ۱۰ (۱، ۱۰، ۱۰۰، ۱۰۰۰، ...)

همانطور که مشاهده می کنید ، در این سیستم اعداد با ترکیبی از این ۱۰ رقم ، نوشته

می شوند و محل قرار گیری آنها ، وزن آنها (بر اساس توانی از پایه) می باشد.

❖ مثال : در عدد ۵۸۶ از ارقام ۶ و ۸ و ۵ استفاده شده که در آن ۶ دارای وزن ۱ (

۱۰^۰) ، ۸ دارای وزن ۱۰ (۱۰^۱) و ۵ دارای ۱۰۰ (۱۰^۲) می باشند .

$$۵۸۶ = ۵ * (۱۰)^۲ + ۸ * (۱۰)^۱ + ۶ * (۱۰)^۰$$

بنابراین در این سیستم وزن هر رقم از سمت راست توانی از پایه می باشد و رقم سمت چپ

بیشترین وزن را خواهد داشت .

۲-۱-۴) سیستم باینری (دو دویی) :

این سیستم عدد نویسی در کنترلر کنترهای قابل برنامه نویسی استفاده می شود و شاخص

های آن عبارتند از :

- ارقام : ۰ و ۱
- پایه : ۲
- اوزان : توانهای ۲ (۱، ۲، ۴، ۸، ۱۶،)

در عدد نویسی باینری ارقام صفر و یک در ستونهایی قرار می گیرند که هریک از آنها دارای

وزنی بر اساس توانی از ۲ می باشد. اولین ستون سمت راست دارای وزن ۱ (۲^۰) است و به آن " کم

ارزش ترین بیت " (LSB) گفته می شود.

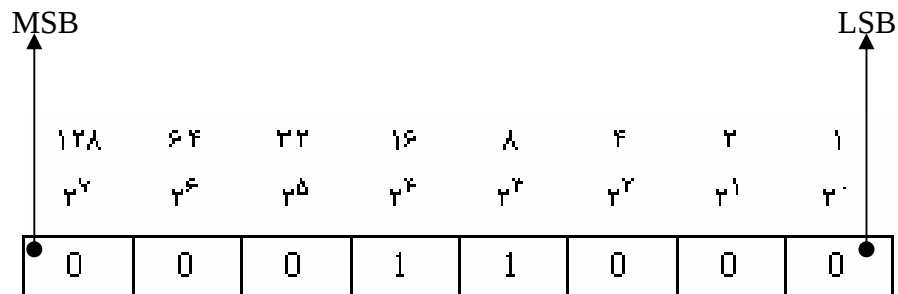
وزن ستونها به سمت چپ دو برابر ستون سمت راستی خود است . مثلا وزن ستون دوم از

سمت راست ۲ (۲^۱) می باشد. به آخرین ستون سمت چپ که دارای بیشترین وزن است " پر

ارزش ترین بیت " (MSB) گفته می شود .

اگر عددی که به فرم باینری نوشته شده است دارای ۸ بیت باشد تشکیل یک بایت را می دهد،

بنابراین :

۱-۲-۱) تبدیل عدد در سیستم باینری به صورت اعشاری :

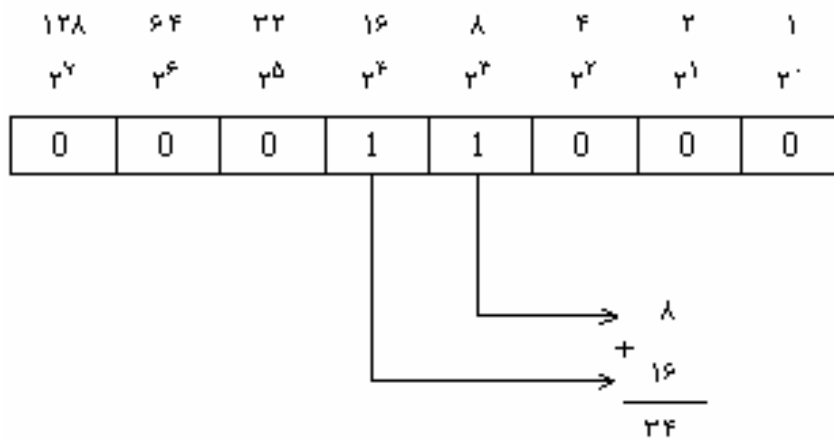
انجام مراحل زیر جهت بدست آوردن معادل اعشاری یک عدد باینری ، می باشد.

- ۱) از LSB به سمت MSB ارقام یک را بیابید.
- ۲) معادل اعشاری آن رقم یک را با توجه به ستونی که در آن وقع است بنویسید.
- ۳) اعداد بدست آمده را با هم جمع کنید.

❖ مثال : در این عدد باینری ، چهارمین و پنجمین ستون از سمت راست دارای رقم

یک می باشد. معادل اعشاری ستون چهارم ۸ و ستون پنجم ۱۶ می باشد. جمع کردن

این دو عدد ، معادل اعشاری عدد باینری را نشان می دهد.

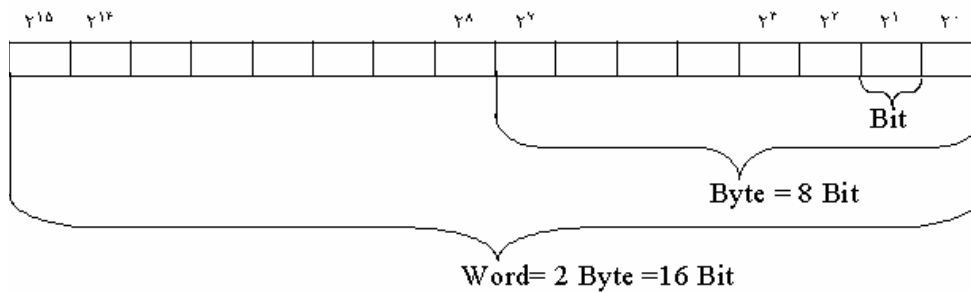

$$(00011000)_2 = 24$$

۲-۱-۴-۲) تعریف بیت (Bit) ، بایت (Byte) ، کلمه (word) :

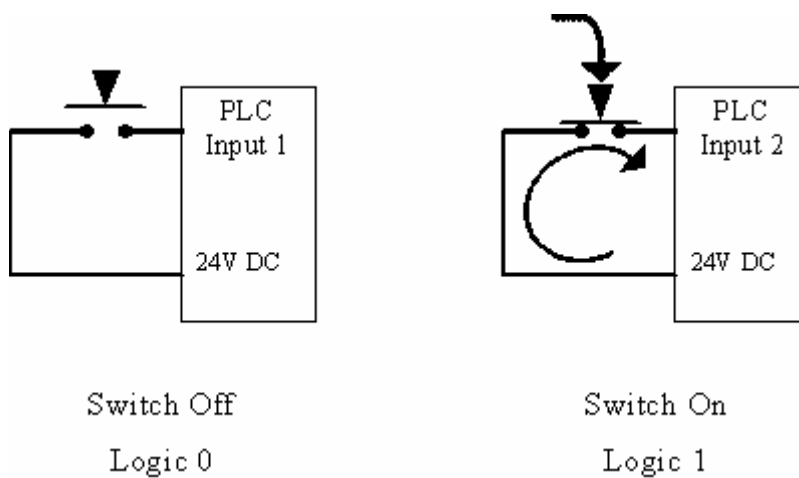
کوچکترین قسمت از اطلاعات باینری را بیت می گویند. ۸ بیت یک بایت و ۱۶ بیت (دو بایت

(یک کلمه را می سازند .

۴-۱-۲-۳) منطق صفر و یک:

کنترل کننده برنامه پذیر تنها سیگنالهای روشن و خاموش (بودن و نبودن سیگنال) را می تواند بفهمد و استفاده کنند . در سیستم عدد نویسی باینری هم که تنها دو رقم وجود دارد . عدد ۱ نشان دهنده آمدن سیگنال و یا روشن بودن سوئیچ و عدد صفر نشانه دهنده نیامدن سیگنال و یا خاموش بودن سوئیچ است .

۳-۱-۴) سیستم BCD (Binary Coded Decimal) :

در این سیستم هریک از ارقام در سیستم اعشاری را بصورت باینری در یک کد چهار بیتی تبدیل می کند . این سیستم اغلب در دستگاههای ورودی و خروجی استفاده می شود. اعداد باینری به گروههای چهار بیتی تقسیم می شوند که هر گروه نماینده یکی از ارقام عدد اعشاری می باشد.

اعداد در سیستم	
اعشاری	BCD
0	0000
1	0001
2	0010
3	0011
4	0100
5	0101
6	0110
7	0111
8	1000
9	1001

❖ مثال : عدد ۰۲۰۵ در سیستم عدد نویسی BCD را به صورت زیر می توان در

سیستم باینری نوشت :

(0205) BCD = (0000 0010 0000 0101) Binary

۴-۱-۴) سیستم مبنای ۱۶ (HEX) :

سیستم عدد نویسی دیگری که در PLC کاربرد دارد، HEX است. شاخص های آن

عبارتند از :

- ارقام : ۰، ۱، ۲، ۳، ۴، ۵، ۶، ۷، ۸، ۹، A، B، C، D، E، F

- پایه : ۱۶

- اوزان توانهای ۱۶ (۱، ۱۶، ۲۵۶، ۴۰۹۶)

در این سیستم ده رقم اول همانند ده رقم سیستم اعشاری است. ارقام باقی مانده از شش

حرف اول الفبا استفاده می شود :

A=10 , B=11 , C=12

D=13 , E=14 , F= 15

سیستم HEX از آن جهت که اعداد با تعداد ارقام زیاد در سیستم باینری را با ارقام کمتری

نمایش می دهد ، در PLC استفاده می شود. هر رقم HEX می تواند اعداد تا ۴ بیت را نشان دهد.

۴-۱-۴-۱) تبدیل عدد در سیستم اعشاری به صورت HEX :

برای اینکار می بایست عدد رابه ۱۶ تقسیم کرده و آن را بصورت ضرایب ۱۶ بنویسید .

❖ مثال : عدد ۲۸ را بر ۱۶ تقسیم کنید ضریب آن یک و باقی مانده ۱۲ می شود:

بنابراین اولین رقم از راست که وزن ۱ (۱۶^۰) دارد ، ۱۲ است که معادل آن در ، HEX،

C می شود .

دومین رقم که دارای وزن ۱۶ (۱۶^۱) است دارای ضریب یک است .

$$28 = 1 \times 16 + 12 = 1 \times 16^1 + 12 \times 16^0 = 1C$$

$$(28)_{10} = (1C)_{\text{HEX}}$$

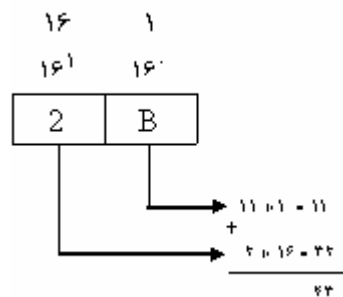
۴-۱-۴-۲) تبدیل عدد در سیستم HEX اشری به صورت اشری :

برای اینکار می بایست هر رقم را در وزنش ضرب نموده ، سپس حاصل آنها را با هم جمع

کنید.

❖ مثال : عدد ۲B در سیستم HEX بصورت زیر در اشری نمایش داده می شود

$$(2B)_{\text{HEX}} = 2 * 16^1 + B * 16^0 = 32 + 11 = 43$$

جدول زیر معادل اعداد را در چهار سیستم اعشاری ، باینری ، BCD و HEX را نشان میدهد.

Decimal	Binary	BCD	Hexadecimal
0	0	0000	0
1	1	0001	1
2	10	0010	2
3	11	0011	3
4	100	0100	4
5	101	0101	5
6	110	0110	6
7	111	0111	7
8	1000	1000	8
9	1001	1001	9
10	1010	0001 0000	A
11	1011	0001 0001	B
12	1100	0001 0010	C
13	1101	0001 0011	D
14	1110	0001 0100	E
15	1111	0001 0101	F
16	1 0000	0001 0110	10
17	1 0001	0001 0111	11
18	1 0010	0001 1000	12
19	1 0011	0001 1001	13
20	1 0100	0010 0000	14
.	.	.	.
.	.	.	.
126	111 1110	0001 0010 0110	7E
127	111 1111	0001 0010 0111	7F
128	1000 0000	0001 0010 1000	80
.	.	.	.
.	.	.	.
510	1 1111 1110	0101 0001 0000	1FE
511	1 1111 1111	0101 0001 0001	1FF
512	10 0000 0000	0101 0001 0010	200

۴-۲) اجرای متناوب و چرخشی برنامه:

مجموعه دستورالعملهایی که کاربر جهت کنترل سیستمی در PLC، به کمک نرم افزار ایجاد می کند را برنامه کاربردی می گویند. سرعت اجرای برنامه و عملیات آن به عملکرد CPU، سرعت آن و همچنین حجم و اندازه برنامه تعداد I/O و ارتباطات بستگی دارد.

روش معمول اجرای برنامه در PLC بدین ترتیب است که تمامی ورودی ها خوانده می شوند، برنامه کاربر پردازش می شود و خروجی ها را ایجاد می نماید، سپس تمامی خروجی ها اعمال می شوند. بدین ترتیب به یک چرخه "پیمایش (Scan)" و به مدت انجام آن "زمان چرخه" (Cycle Time) گفته می شود.

این عمل بصورت مداوم تکرار می شود. یعنی به محض ارسال خروجی ها، دوباره به اول سیکل رفته ورودی ها را می خواند، برنامه را پذیرش و خروجی ها را اعمال می کند.

۴-۳) ساختار برنامه Program Structure

نحوه برنامه نویسی و ساختار برنامه نقش مهمی در انجام اصلاحات و تغییرات بعدی بازی می کند . اگر برنامه بصورتی طراحی شود که کم یا اضافه کردن عناصر کنترلی مانند پمپ ، موتور، سوئیچ ، سیگنالهای ، آنالوگ و بسیاری موارد دیگر به راحتی انجام پذیرد ، گفته می شود که برنامه مدولار است . مثلا تنها با اضافه کردن آن بخش از برنامه که مربوط به پمپ است (مدول برنامه پمپ) می توان دستورالعملهای پمپ جدیدی را به برنامه اضافه کرد.

طراحی برنامه به این صورت زمان بیشتری می برد . چون باید تمام حالات و ظرفیت ها در نظر گرفته شود ولی در عوض اجرای تغییرات و کنترل نحوه اجرای برنامه بسیار ساده و آسان خواهد بود. به هر قسمت از برنامه که مربوط به کنترل بخش خاصی و یا کاربرد مشخصی هستند ، بلوک گفته می شود.

مثلا اگر موتورهای ۱ تا ۲۰ را برنامه نویسی کرده باشید برای اضافه کردن موتور جدید می توان تنها یک Block موتور دیگر به Block های قبلی اضافه نمود.

پس Block ها قسمتی از برنامه کاربردی را شامل می شوند. در هر PLC تعدادی از انواع مختلف Block ها وجود دارند. هر Block یی نام و کاربرد خاص خود را دارد.

برخی از انواع Block جهت ذخیره سازی اطلاعات داده ها استفاده می شوند به عنوان مثال مقادیر سیگنالهای ورودی ، خروجی Set Point های حلقه های کنترلی ، حد بالا و پائین سیگنالهای آنالوگ و را می توان در آنها نگهداری کرد.

و یا چنانچه عملیاتی مشابه و تکراری در برنامه لازم باشد ، می توان از یکی دیگر از انواع Block ها استفاده نمود . مثلا خواندن یک کانال ورودی آنالوگ و تبدیل آن به عددی در Range مورد نظر ، شامل یک سری از عملیات ریاضی است که برای هر کانال باید بطور یکسان تکرار شود. این عملیات را می توان بصورت تابعی نوشت که متغیرهای آن آدرس کانال مذکور و رنج مورد نظر باشند . بنابراین دیگر نیازی به نوشتن مجدد برنامه برای سایر کانالها نخواهد بود و تنها کافی است تابع مذکور و رنج مورد نظر باشند. بنابراین دیگر نیازی به نوشتن مجدد برنامه برای سایر کانالها نخواهد بود و تنها کافی است تابع مذکور با پارامترهای مورد نظر فراخوانی شوند.

در PLC های زیمنس از Function Block (FB) ها می توان برای این منظور استفاده

نمود.

نوع دیگری از Block، دسته از آنها هستند که سازماندهی سایر Block ها را به عهده دارند. مثلا اگر در زمان خاصی قرار باشد عملیاتی اجرا شود و یا برنامه اصلی در اثر اتفاقی متوقف شده و کار دیگری را انجام دهد و یا مواردی دیگر می توان از آنها استفاده نمود .

در PLC های زیمنس به این نوع Block ها , Organization Block (OB) گفته

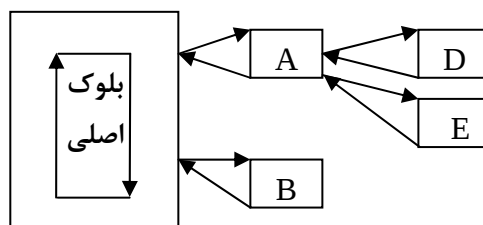
می شود.

معمولا برنامه دارای یک Block اصلی است که اجرای برنامه در CPU از آنجا آغاز می شود.

و سایر Black ها نیز در آن صدا زده می شوند. داخل هر Block می توان چند بلوک دیگر را صدا زد و از آنجا استفاده نمود.

در PLC های زیمنس OB بصورت Cyclic اجرا می شود ، بنابراین برنامه کاربر را در آن قرار می دهند. که ممکن است نوشتن این برنامه از تعدادی از انواع بلوک های دیگر استفاده شده باشد.

برنامه نمونه زیر ترتیب اجرای دستورالعملهای درون Block های مختلف یک برنامه را نشان می دهند.

اجرای برنامه از شروع دستورالعملهای Block اصلی آغاز می شود، خط به خط برنامه آن را اجرا می کند ، تا جایی که به دستور العمل صدا کردن Block A می رسد، پس به اولین خط برنامه A رفته و به ترتیب آنها را اجرا می کند ، تا به دستور صدا کردن Block D می رسد ، پس به اولین خط برنامه D رفته خطوط آن را به ترتیب اجرا می کند ، پس از اتمام به A باز می گردد تا باقی دستورالعملهای آن اجرا نماید، سپس به دستور صدا کردن Block E می رسد، به اجرای آن می پردازد و پس از اتمام E به A باز می گردد و بقیه برنامه درون A را اجرا می نماید .

با اتمام آن برنامه به بلوک اصلی بازگشته و سایر دستورات آن را اجرا می کند ، تا به دستور صدا کردن B می رسد ، B را اجرا می کند و مجدداً به بلوک اصلی بازگشته و تا انتها آن را انجام می دهد . پس از اتمام دستورات بلوک اصلی خروجی ها را به کانالهای خروجی اعمال کرده و به ابتدای سیکل برنامه باز می گردد.

مجموعه دستورالعملهای یک برنامه بصورت زبان ماشین در اختیار PLC جهت اجرا قرار می گیرد ، اما جهت استفاده راحت تر و سریعتر کاربر، برنامه PLC را با سه روش نمایش (زبان برنامه نویسی) میتوان ایجاد کرد.

این سه روش عبارتند از :

- Function Block Diagram
- Statement List
- Ladder Logic

فصل پنجم

مرجع استاندارد برنامه نویسی

IEC-61131-3

همانطور که در فصل قبل گفته شد. فرم Ladder یا نردبانی نخستین روش برای نوشتن برنامه های کنترلی در PLC ها بود. پس از به بازار آمدن PLC ها ، به تدریج سازندگان روش های متعددی را برای نوشتن برنامه روی PLC های ساخت خود را ارائه دادند روش هایی نظیر استفاده از زبان ماشین PLC مربوطه و یا استفاده از نمادهای گرافیکی اما به هر صورت هیچ استاندارد بر ساختار برنامه نویسی PLC ها کم نبود . بنابراین سازمانی بین المللی به نام IEC (International Electro technical Commission) که متولی تهیه استاندارد های سیستم های برق و کنترل بود عهده دار تهیه استاندارد برای PLC ها شد. بدیهی است که استفاده از قالبی مدون و آزمایش شده در ساخت و تولید هر سیستمی باعث افزایش کیفیت و صرفه جویی در هزینه های تولید می گردد.

استاندارد حاکم بر سیستم های کنترل نوع PLC (به طور کلی کنترل کننده های منطقی)
IEC 61131 می باشد که مشتمل بر بندهای زیر است :

- ۱- مفاهیم کلی
- ۲- سخت افزار لازم و مشخصات آن
- ۳- روش های برنامه نویسی
- ۴- نکات قابل توجه کاربران
- ۵- مدل های برقراری ارتباط بین PLC ها

بند سوم مفاد فوق که به IEC61131-3 معروف است روش Syntax و شماتیک زبان های
برنامه نویسی قابل استفاده برای PLC ها را به ۵ مدل زیر تقسیم می کند :

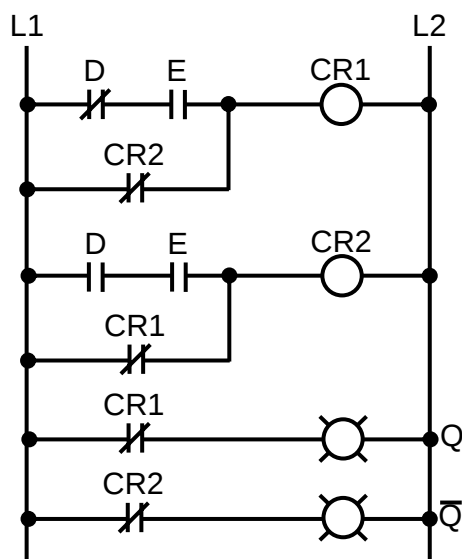
- (۱) دیاگرام نردبانی
- (۲) چارت های ترتیبی
- (۳) بلوک دیاگرام
- (۴) زبان نوشتاری سطح بالا
- (۵) زبان ماشین

یکی از مزایای اولیه این استاندارد ، فراهم کردن بستری برای استفاده از مدل های مختلف برنامه نویسی در تهیه برنامه کنترلی مورد نیاز برای PLC ها است . یعنی این ویژگی ، این مکان را به برنامه نویس می دهد که برای انجام هر قسمت از برنامه از مدلی که مناسبتر است استفاده نماید. به عبارت دیگر با استفاده از این استاندارد برنامه نویس مثل مکانیکی می ماند که می تواند با مجموعه ای از ابزار ها به تعمیر یک موتور پردازد و مجبور نیست فقط از یک پیچ گوشتی استفاده کند . در ادامه به تشریح هر یک از این مدل های پردازیم.

Ladder Diagram (۵-۱)

برای کسانی که با سیستم های رله و کنتاکتوری آشنا هستند و برخواندن نقشه های مربوطه به آنها تسلط دارند ، زبان Ladder متدی آشنا و کاملا قابل درک است . چرا که Ladder زبانی مبتنی بر منطق رله و کنتاکت است و ساختار آن بر اساس نقشه های رله - کنتاکتوری طراحی شده است .

با زبان Ladder می توان قسمت های یک برنامه کنترلی را پیاده سازی کرد. اگر چه معمولا اگر ترکیبی از Ladder و زبان های دیگر ایجاد شود نتیجه بهتری بدست می آید. در دیاگرام زیر عناصر اصلی و شماتیک منطق Ladder مشخص شده است.

E	D	Q	$\bar{Q}$
0	0	Latch	Latch
0	1	Latch	Latch
1	0	0	1
1	1	1	0

۵-۲) مدل Sequential Function Chart یا (SFC)

برنامه نویسی به روش SFC ساختار برنامه را به شکل گرافیکی مشخص می نماید. اجزای

اصلی برنامه در متد SFC مشتمل بر بندهای زیر است :

- مراحل (STEPs) : فرآیند کنترل به تعداد مرحله (STEP) تقسیم می شود.
- فرمان ها (ACTIONs) : در هر مرحله عملیاتی انجام می گیرد و فرمان هایی داده می شود
- شروط (TRANSITIONs) : برای خروج از هر مرحله و ورود به مرحله بعدی شرط یا شروطی باید محقق شوند.

به عنوان یک زبان گرافیکی SFC امکانات متنوعی را برای پیاده سازی سهل و آسان برنامه

کنترلی در اختیار برنامه نویس قرار می دهد .

به مثال های زیر توجه کنید :

❖ مثال : Step های متوالی

در این شماتیک با تحقق هر Transition , اجرای برنامه به STEP بعدی منتقل می شود.

❖ مثال: Selection

برنامه نویس می تواند با قرار دادن شروط مختلف به صورت Transition های موازی برنامه را از مسیرهای مختلفی به جلو ببرد.

❖ مثال : Loop

پیاده سازی یک حلقه با استفاده از SFC بسیار آسان است. کافی است شرط خروج از حلقه به عنوان Transition بعد از آخرین STEP مربوط به حلقه قرار داده شود.

خود Action ها و شروط قرار داده شده در Transition ها قابل پیاده سازی به هریک از زبانهای FBD, Ladder و یا دستورات مخصوص SFC هستند. دستوراتی که پیاده سازی Action ها استفاده می شوند محدودند ولی قابلیت های فراوانی دارند .

در جدول زیر نمونه ای از این دستورات آورده شده است.

قبل از رجوع به جدول زیر بهتر است بدانید هر STEP مشخصه ای دارد که با فعال شدن

STEP (یعنی ورود به آن مرحله) مشخصه مقدار " یک " باینری و پس از خروج از STEP " "

صفر " می شود.

○ **N (Non- Stared)** : تا زمانی که STEP فعال است ، مقداری را در متغیری قرار

می دهد . با خروج از STEP این عمل متوقف می شود.

○ **S (Stared)** : با فعال شدن STEP مقداری را در متغیری SET می کند که

پس از خروج از STEP نیز آن مقدار به قوت خود باقی می ماند.

○ **R (Reset)** : با فعال شدن STEP ، به عملی که قبلا با دستور S انجام شده را

خاتمه می دهد .

○ **P (Pulse)** : با فعال شدن STEP عملی را به شکل پالسی فقط یکبار انجام

می دهد.

○ **D (Delay)** : عملی را با تاخیر زمانی پس از فعال شدن STEP انجام می دهد.

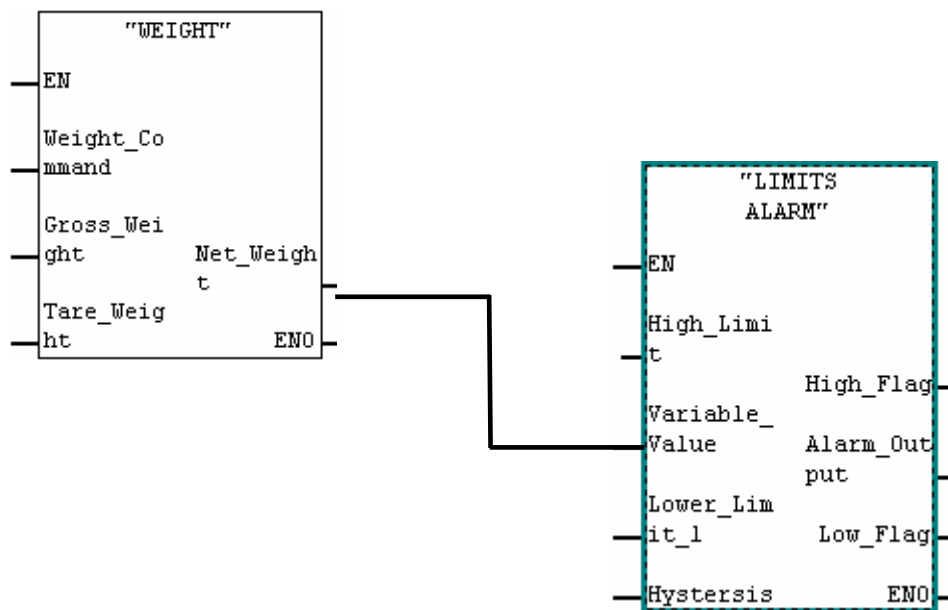
۵-۳ مدل (FBD) Function Block Diagram

در این زبان از شماتیک های گرافیکی برای نشان دادن عملیات ریاضی و منطقی استفاده می شود. در این مدل اجزای برنامه بلوک هایی هستند که ورودی آنها در سمت چپ و خروجی ها ایشان در سمت راست بلوک قرار دارد و توسط Connector هایی به هم متصل می شوند . نحوه اتصال بلوک ها را می توان به سیم کشی بین اجزای یک سیستم الکتریکال تشبیه کرد.

در زیر نمونه ای از برنامه نوشته شده به زبان FBD نمایش داده شده است استفاده از زبان

FBD به خوبی نحوه اجرای برنامه برای بیننده مشخص می کند برنامه نوشته شده با مدل FBD

شباهت زیادی به فلوچارت پروسس کنترل دارد.

۵-۴) مدل Structured Text (ST)

این متد برنامه نویسی ، زبانی بسیار شبیه به زبانهای سطح بالای برنامه نویسی نظیر پاسکال و Basic است و در نتیجه غالبا افرادی که با اینگونه زبانها آشنایی قبلی دارند ، ST را آسانترین راه را برای نوشتن یک برنامه کنترلی می یابند. دستوراتی که در این زبان به کار می روند وقتی با شیوه آدرس دهی سمبولیک (که به جای آدرس عددی یک متغیر نظیر I 3.2 ، عملکرد کنترلی آن مثلا Temp- high استفاده می شود) ترکیب شوند ، بسیار به جملات محاوره ای شباهت خواهند داشت و از این نقطه نظر کاملا خوانا و قابل درک می شوند.

مدل ST متدی مناسب برای پیاده سازی الگوریتم های پیچیده (نظیر Sort یا مرتب کردن اعداد در جداول) و عملیات سنگین ریاضی (مانند مشتق و انتگرال) می باشند . با استفاده از مدل ST می توان برنامه ای که استفاده از مدل Ladder در ده ها صفحه پیاده می شود را در یک صفحه نوشت .

برنامه ای که به شیوه Structured Text نوشته می شود ، توسط یک Compiler پردازش شده و پس از رفع نواقص احتمالی به کد قابل اجرا در PLC تبدیل می شود. یعنی در نهایت تفاوتی بازبانهای دیگر ندارد. مثلا محیط برنامه نویسی Ladder هم ، برنامه نوشته شده را به کد ماشین تبدیل می کند منتها با این تفاوت که نیازی به Compile کردن ندارد و عمل تبدیل به کد همزمان (online) انجام می گیرد.

۵-۴-۱) مزایای مدل Structured Text

- کسانی که با زبانهای برنامه نویسی کامپیوتری آشنایی قبلی دارند ، به راحتی می توانند توانایی خود را پیاده سازی برنامه کنترلی و منطقی به کار ببرند.
- با استفاده از ترکیب سمبول ها و مدل ST ، برنامه کنترلی بسیار خوانا و به آسانی قابل درک است.
- برای نوشتن برنامه نیازی به محیط نرم افزار PLC نیست و برنامه نویسی و در هر Editor تحت Windows قابل انجام است.
- از نظر سرعت اجرا تفاوتی با سایر زبان ها ندارد.

۵-۴-۲) دستورات اصلی زبان ST

- عملیات منطقی
- IF/THEN/ELSE
- CASE
- FOR – NEXT
- WHILE
- REPEAT
- معادل های دستورات موجود در زبان Ladder

به مثال های مدل Structured Text که در زیر آمده توجه کنید :

❖ مثال : Sorting Machine

```
IF (LIMIT_SWITCH_1 AND BOX_PRESENT) THEN
GATE1 := OPEN;
GATE2 := CLOSE;
ELSIF ((LIMIT_SWITCH_2 OR (WEIGHT <> SETPOINT))) THEN
GATE1 := CLOSE;
GATE2 := OPEN;
ELSIF (LIMIT_SWITCH_3 XOR LIMIT_SWITCH_4) THEN
GATE1 := OPEN;
GATE2 := OPEN;
ELSE
GATE1 := CLOSE;
GATE2 := CLOSE;
END_IF;
```

❖ مثال : Split-range temperature control , with dead band

```

CASE (TEMPERATURE) OF
0 .. 120 :
HEAT_VALVE := OPEN;
COOL_VALVE := CLOSE;
150 .. 32767 :
HEAT_VALVE := CLOSE;
COOL_VALVE := CLOSE;
ELSE
HEAT_VALVE := CLOSE;
COOL_VALVE := CLOSE;
END_CASE;
PID (CONTROL_BLOCK, TANK_#27_TEMPERATURE, TIEBACK,
COOLANT_VALVE);

```

❖ مثال : Computational examples

```

POWER := (CURRENT ** 2.0) * RESISTANCE;
F8:1 := ((N7:1 * 3.1428571) + (N7:3 / N7:4));
F8:0 := ( SIN (ANGLE)) MOD 6.0;
JSR (3, 0);

```

❖ مثال : If-Then-Else example

```

IF I:000/0 AND !I:001/5 THEN
N7:0 := 1;
ELSIF i:000/2 OR (N7:5 <> (N7:6 * N7:2)) THEN
N7:0 :=2;
ELSIF !I001/4 THEN
N7:0 := 3;
ELSE
N7:0 :=4;
END_IF;

```

❖ مثال : For-Next example

```

FOR N7:0 := 10 TO 0 BY -1 DO
N7:4 := N7:4 + 1;
END_FOR;

FOR N7:1 := 0 TO 10 DO
N7:1 := N7:1 + 1;
END_FOR;

```

❖ مثال : While example

```
WHILE I:000/0 AND (I:001/0 OR !I:002/1) DO
N7:0 := N7:0 + 1;
END_WHILE;
```

❖ مثال : Case example

```
CASE N7:12 OF
0:
N7:1 := 1;
1, 9:
N7:1 := 2;
2..4:
N7:1 := 3;
10, 5..8:
N7:1 := 4;
ELSE
N7:1 := 5;
END_CASE;
```

(۵-۵) مدل Instruction (IL)

این زبان برنامه نویسی سطح پایین که شباهت زیادی به زبان اسمبلی کامپیوترها دارد، در حقیقت زبان ماشین PLC مورد استفاده است. این زبان برای انجام عملیات با حجم پایین که مرتباً تکرار می شوند، مناسب است. IL زبانی قدرتمند است، ولی یادگیری و استفاده از آن دشوار بوده و دقت عمل بالایی را طلب می کند.

در زیر نمونه ای از یک برنامه که به این زبان نوشته شد. و معادل آن در زبانهای دیگر نشان داده شده است.

❖ مثال : Calculate new weight by subtracting tare weight from net

weight

```
LD weigh_command
JMPC WEIGH_NOW
ST ENO
RET
WEIGH_NOW: LD gross_weight
SUB tare_weight
```

فصل ششم

اجزای برنامه نویسی PLC

جهت ایجاد یک برنامه کاربردی می بایست با اجزاء سازنده آن که انواع دستور العمل ها مبدل ها مقایسه گر ها بکار گرفتن زمان سنج ها و یا شمارنده ها است آشنا شد.

۱-۶) دستورالعمل ها:

با توجه به سیگنالی که در اختیار است و همچنین منطقی که می خواهیم اجرا شود نیاز به انواع مختلف دستورالعمل ها داریم . گروهی از دستورالعمل ها ، برای کار با المانهای بیتی بکار می روند (اصطلاحاً Bitwise هستند) و به آنها دستور العمل های منطقی می گویند.

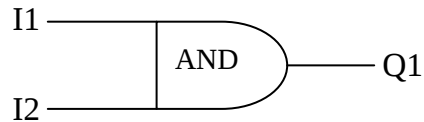
چند نمونه از این دستور العمل ها عبارتند از :

... RIS , SIR , RESET , SET , Not , OR , AND

: AND (۶-۱-۱)

نتیجه AND دو یا چند متغیر ، تنها در صورتی که همگی آنها منطق یک داشته باشند ، یک

می شود ، در غیر این صورت صفر می باشد. نماد منطقی و جدول صحت آن بصورت زیر می باشد.

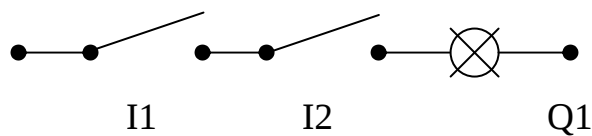

ورودی		خروجی
I 1	I 2	Q 1
0	0	0
0	1	0
1	0	0
1	1	1

پیاده سازی AND در فرم LAD با سری قرار دادن دو متغیر حاصل می شود. در این حالت

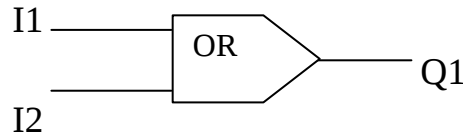
اگر هر دو سوئیچ (I 2 , I 1) بسته باشند ، لامپ Q1 روشن خواهد شد در غیر اینصورت خاموش

می ماند .

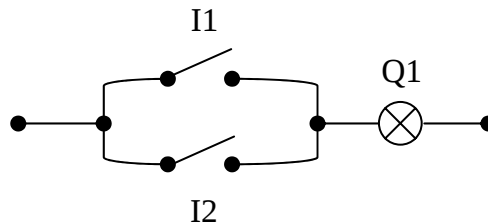
: OR (۶-۱-۲)

نتیجه دو یا چند متغیر بیتی تنها در صورتی که تمامی آنها صفر است، و چنانچه تنها یکی از متغیرها یک باشد، یک شدن نتیجه تامین می گردد. نماد منطقی و جدول صحت آن بصورت زیر است:

ورودی		خروجی
I 1	I 2	Q 1
0	0	0
0	1	1
1	0	1
1	1	1

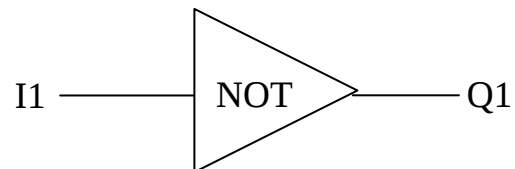
پیاده سازی OR در فرم LAD، با موازی بستن متغیرها نشان داده می شود. با بسته شدن هر یک از دو سوئیچ I 1 یا I 2 لامپ روشن می شود و اگر هر دو باز شوند، لامپ خاموش می شود.

:NOT (۶-۱-۳

NOT نتیجه هر متغیر بیتی را وارونه می کند . چنانچه ورودی آن یک باشد نتیجه را صفر و

بالعکس نتیجه ورودی صفر را یک می کند . نماد منطقی و جدول صحت آن بصورت زیر است :

ورودی I 1	خروجی Q 1
0	1
1	0

: SET (۴-۱-۶)

با استفاده از SET می توان مقدار یک متغیر بیتی را یک کرد. تحریک متغیر تنها با لبه بالا

رونده صورت می گیرد. اگر بیتی به یک SET شد ، یک باقی می ماند تا اینکه REST شود.

ورودی I 1	خروجی Q 1
0	0
1	1
0	1

۵-۱-۶ : RESET

با استفاده از RESET می توان به یک متغیر مقدار " صفر " داد . این عمل با تحریک توسط لبه بالا روند انجام می شود . وقتی بیتی RESET می شود تا هنگامیکه SET نشود ، مقدار آن صفر باقی می ماند

ورودی I 1	خروجی Q 1
0	1
1	0
0	0

۶-۲) مبدل ها (Converter) و مقایسه گر ها (Comparators) :

اعداد با فرمت های مختلفی همچون اعداد صحیح (Integer) و یا اعداد حقیقی (Real) ممکن است در اختیار باشند. عمل مبدل ها تبدیل عدد از فرمتی به فرمت دیگر و یا اعمال تغییراتی بر فرمتهای عددی می باشد مثلا در نرم افزار Step 7 که مخصوص برنامه نویسی برای PLC های SIEMENS است .

مبدل DI-R یک عدد صحیح که در ۳۲ بیت از حافظه قرار دارد را به عددی با فرمت حقیقی تبدیل می کند و یا مبدل I-DI یک عدد صحیح که در ۱۶ بیت از حافظه قرار دارد را به عدد صحیحی که ۳۲ بیت حافظه لازم دارد تبدیل می کند .

مقایسه گر ها اعداد با فرمت های یکسان را با هم مقایسه می کنند. مثلا دو عدد حقیقی را با هم مقایسه می کند و مساوی بودن آنها ، نا برابر بودن آنها ، بزرگتر بودن و یا کوچکتر بودن یکی از آنها را نشان می دهند.

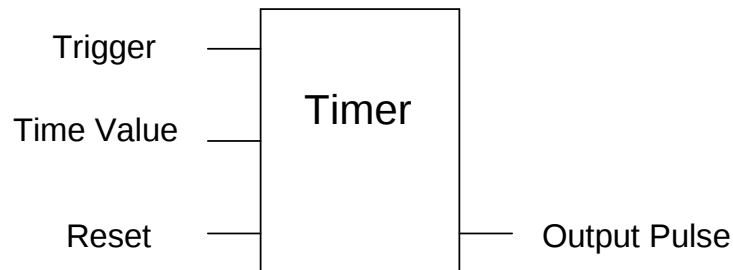
مثلا مقایسه گر های فوق در Step7 با دستورات EQ-R , NE-R , G7 -R , LT-R

معادلند.

۶-۳ (Timers) زمان سنج ها :

تایمرها برای محاسبه زمان خروجی تایمرها ، بر اساس نوع آنها و با توجه به زمانی که برایشان تعریف شده ، ایجاد می شود. به این ترتیب که یک پایه ورودی (پایه Start) عملکرد آن را فعال نموده ، زمان مورد نظر محاسبه می شود و بر حسب نوع تایمر ، خروجی متناسبی ایجاد می گردد.

ساختار کلی تایمرها به صورت زیر است:

با اعمال یک "لبه بالا رونده" (Positive Edge Trigger) یا انتقال از "0" به "1" روی پایه تحریک، تایمر فعال شده و شروع به کار می نماید و پالس مشخصی در خروجی آن ظاهر می گردد که شکل و اندازه این پالس بستگی به نوع تایمر دارد. مقدار زمان قابل اندازه گیری نیز از طریق پایه Time Value به آن داده می شود.

برای متوقف کردن تایمر نیز از پایه ای به نام Reset استفاده می شود. با اعمال یک لبه بالارونده روی این پایه تایمر غیرفعال شده و خروجی آن نیز صفر می گردد.

در PLC ها جهت برنامه نویسی ممکن است از انواع تایمرها استفاده شود. معمول ترین نوع تایمرها که در اکثر PLC ها موجودند و کاربرد دارند ، عبارتند از

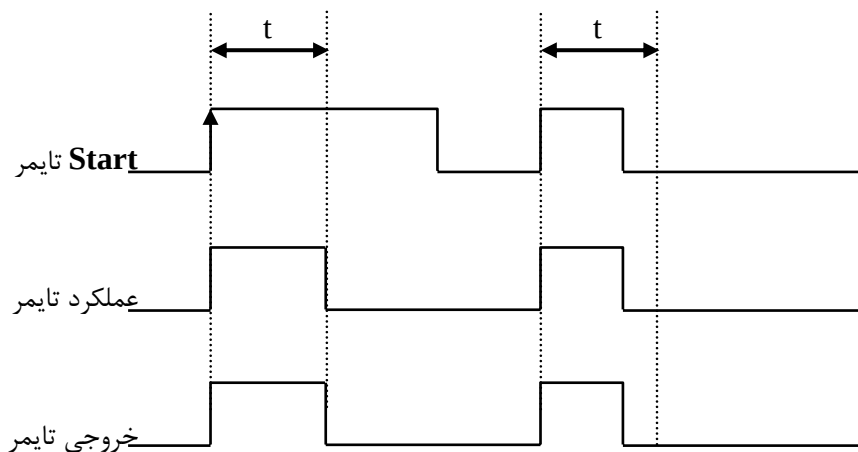
- Pulse Timer
- On –delay Timer
- OFF-delay Timer

در توضیحات تایمرها ، به نحوه فعال شدن ، محاسبه زمان و تولید خروجی که تفاوت نوع عملکرد و نحوه استفاده از تایمرها می شوند ، توجه نمائید .

۶-۳-۱ : Pulse Timer

در این نوع تایمر با فعال شدن پایه تحریک تایمر شروع به کار کرده و در خروجی پالسی با

عرض t ایجاد می کند (مدت زمان Set شده در تایمر است)

چنانچه ورودی تایمر زودتر از زمان t صفر شود، خروجی نیز صفر خواهد شد. اصطلاحاً می

گوییم ورودی، خروجی را با خودش پایین می کشد.

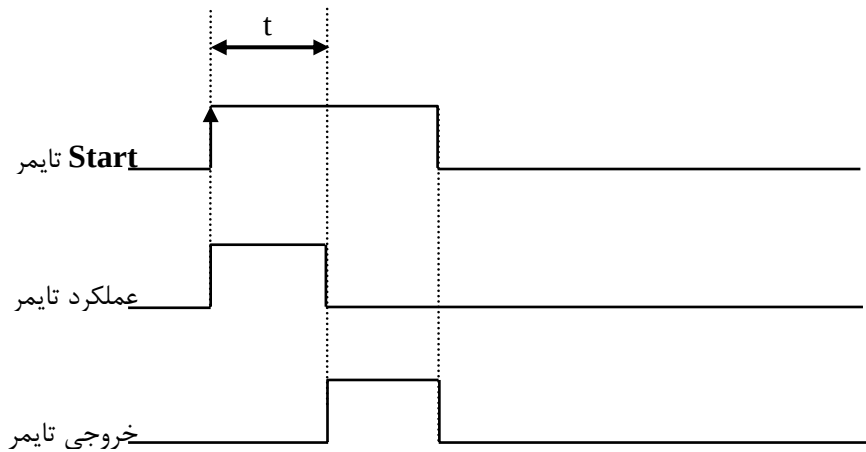
از این تایمر برای حالت هایی که لازم است یک سیگنال با اعمال تحریک در مدت مشخصی

“1” و سپس “0” شود، استفاده می گردد.

۲-۳-۶ : ON-Delay Timer

در این تایمر، خروجی پس از تاخیر زمانی Set شده برای تایمر پس از یک شدن ورودی، یک

می شود.

با “0” شدن ورودی، خروجی نیز “0” صفر می شود.

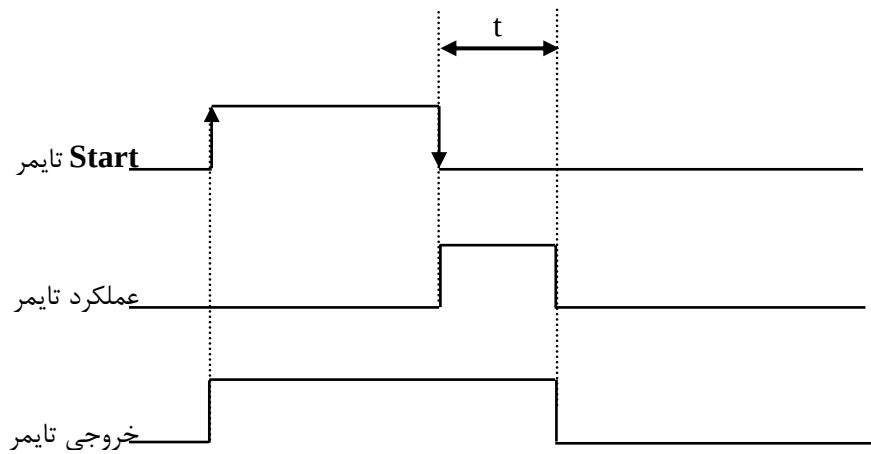
چنانچه ورودی تایمر زودتر از زمان t صفر شود، خروجی نیز صفر خواهد شد. اصطلاحاً می

گوییم تایمر تحریک را رد می کند.

۳-۳-۶ : OFF-Delay Timer

در این تایمر، خروجی با تحریک ورودی فعال شده و هنگامیکه ورودی "0" شد، با تاخیر

زمانی t (Set شده برای تایمر) پایین می آید.

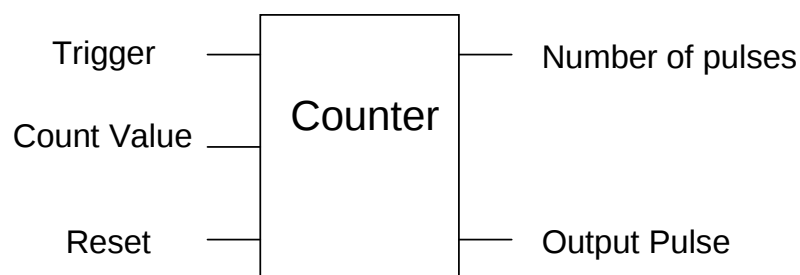

۶-۴) شمارنده (Counters) :

عمل شمارنده ها ، شمارش تعداد پالس های ورودی است .

شمارنده ها معمولا یک ورودی جهت تعیین تعداد دفعات شمارش و یک ورودی دیگر برای

فعال سازی شمارنده ، دارند.

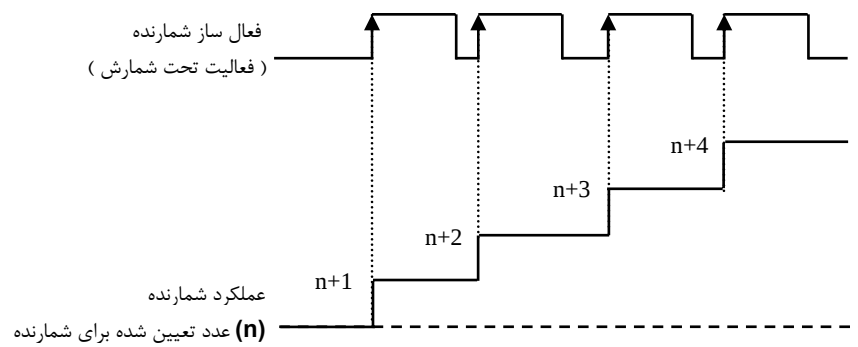
از شمارنده ها در برنامه نویسی PLC استفاده های زیادی می شود. در اکثر PLC ها دو نوع

شمارنده صعودی (UP Counter) و نزولی (DOWN Counter) وجود دارند.

۶-۴-۱ : UP Counter

در این نوع شمارنده ، با هر بار رخ دادن فرایندی که به پایه فعال ساز شمارنده وصل است ،

یک واحد به عدد تعیین شده شمارنده اضافه می شوند.

:DOWN Counter (۶-۴-۲

در این نوع شمارنده با هر بار رخ دادن فریندی که به پایه فعال ساز شمارنده متصل است ، یک

واحد از عدد تعیین شده شمارنده کم می شود.

